

en licht, maar dat licht en licht er zijn, om ons het leven mogelijk te maken.

En dit nu past, wie uit zijn kindheid ontwaakt, niet altijd, maar dan toch in den regel ook op God den Heere toe. We kunnen niet buiten God. Zonder God zijn we weg. We zijn van God o, zoo diep afhankelijk. We kunnen zoo min buiten God, als buiten de licht die we inademen. Maar dit vatmen maar al te vaak zoo op, alsof God er ook om ons ware, om voor ons te zorgen, om ons te helpen in de bange ure, en ons te redden uit den dood.

De gedachte zelfs, dat God er niet voor ons is, maar dat wij er om Gods wil zijn, komt bij de eerste vrome aandoeningen nog niet helder voor ons. Zeker, de Heere God is er niet alleen om voor ons persoonlijk te zorgen; van Hem komt ook de trouwe zorg voor vader of moeder, voor broeders en zusjes; ook voor de kerk; ja, ook voor de koningen bidden hun onderdanen of God ze beschermen wil. Maar hoe ook berien, het is en blijft dan toch veelal een God die als de goede Verzorger van heel ons leven, en van wat tot dat leven hoort, door ons gezocht en aangebeden wordt, om ons uit de hand van zijn liefde en trouw te doen ontvangen, al wat ons hart begeert. En zo lang de vrome stemming van ons hart nog tot geen hooger peil klimt, is en blijft het elken morgen en elken avond de bede van ons hart, niet wat we doen zullen, om onszelfen Gods ten offerande te stellen, maar schier eeniglijk, hoe wij de goede gunste onzes Gods deelachtig zullen zijn.

Doch daar laat God de Heere het niet bij. Uit heilige zelfucht, want Hij zou ophouden een heilig God te zijn, zoo hij niet alle creatuur voor zijn eigen eer opvoerde; maar uit een zelfucht die tevens de hoogste liefde is, want God schiep ons zoo, dat we 't hoogste geluk en de zaligste vreugde alleen in zijn dienst genieten zouden.

Heeft God de Heere nu bemoeienis met ons, dan begint Hij ons toe te spreken, zijn heilige Goddelijke gedachte in ons zielbewustzijn tegen onze egoïstische gedachte over te stellen. Eerst laat dit dan niet, omdat we nog te doof zijn. Maar 't vordert toch, want allengs opent Hij zelf ons de ooren. En als dan zijn redenen allengs in ons dringen, stellen wij eerst daar het niet meer, maar de Heere zelf. Dan houdt Hij aan. Telkens worden zijn redenen krachtiger. Ten slotte worden ze overweldigend. En dan niet lang meer, of 't heerlijk oogenblik komt, dat we overred worden, aan God gelijk geven, en nu, als zijn gezind kind, het 'Abba lieve Vaders', Hem opdragen.

Jeremia, van wien dit heerlijk zeggen: «Ik ben overred geworden» ons toekwam, had eerst lang, had eerst sterk tegengeworfeld. Hij zegt er zelf van: «Gij zijt mij te sterk geweest en hebt mij overmoet». Hij gaf niet voortstoots toe. Met volle kracht joegde hij veler eer zichzelf te handhaven. Maar de Heere liet hem niet los. Zijn God hield aan. Rusteloos door. Tegen alle inspraak, die uit Jeremia's zelfbewustzijn opkwam, plaatste de Heere zijn tegenredenen. En toen in 't eind, toen voelde Jeremia dat 't in zijn ziel onmogelijk. Hij steeds kleiner, zijn God steeds groter. En zoo naderde dan ten leste het volzalig oogenblik, waarin hij zelf overro, hoe boven alles zalig het is, niet voor God te zijn, en juist daardoor in zijn God 't alles te bezitten niet alleen, maar te genieten.

Zulk overred gaat dan o, zoo machtig toe. Eerst komt er allerlei tegenreden in onze ziel op. Als 't op 't handhaven van ons eigen ik aankomt, zijn we zoo vernuftig en aan tegenredenen zoo rijk. Zoo machtig zelfs kan het eigen ik in ons post vatten, dat 't bij innerlijke overlegging en bij worsteling in de gedachten niet blijft, maar dat de Heere, om ons te redden en om ons van onszelf af te brengen, tot veel krasser de toevlucht moet nemen. Dan maakt Hij ons klein door tegenspoed, klein door mislukking van onze plannen, klein door smaad voor eere over ons te laten komen, klein door ons innerlijk af te breken. Maar wat kunstbewerking de Heere onze God ook op ons toepasse, of wat bitter medelijden Hij ons ook aan de lippen zette, Hij, onze God, gaat door. Hij wil ons niet half steken laten. Is eenmaal de overreding, waarmee Hij ons zaligen wil, begonnen, dan zet Hij 't op 't uiterste, dan laat Hij niet af, dan volendt Hij zijn werk. En komt dan eindelijk het zalig oogenblik, dat ook wij zelf beelden: *Gij hebt mij overred*, dan komt dit er niet uit met een graffteen, maar in een jubeltoon van heilige verrukking. Abba Vader! Ik ben Uwe!

En komt 't dan voor, dat we, weken of maanden daarna, toch weer uitglijden, en weer een demonisch oogenblik kennen, waarin we ons weer tegenover onzen God pogen te handhaven, dan doet dit ons soms sidderen tot in onze nieren, en niet lang meer of 't berouw keert weder, en de volle overreding van onzen God werpt ons eigen ik nogmaals geheel ter neder. En dan danken we van achteren, in o, zoo vurige en innige dankzegging, dat onze trouwe Vader ons aan dit boze terugvallen van ons hart weer ontrukkt heeft.

Nóg dichter bij onzen God te blijven, wordt dan 't heimwee onzer ziele.

Nu is er in dit overred worden tweemaal nederbuigen voor zijne Majesteit. Van den een kant een buigen met heel onzen persoon, en van den anderen kant een nederbuigen in allerlei bijzonder levensgeval. Het eerste is de bekeering, het tweede is het leven in heilige zin.

Natuurlijk is dit eerste buigen het bangt en het zwartst. Dan staat 't als tusschen twee werelden. Ons eigen ik betuigt ons dan, dat 't toch billijk is, dat ieder begint met voor zichzelf te zorgen; dat het toch vroom is, zoo men bij alles om de hulp van zijn God bidt; en dat, als men dan nog telkens dankt en zich in goede werken uipuit, er toch heusch niets op ons is aan te merken. Juist het kwansuis-vrome ik komt er zoo moeilijk toe, om voor zijn God te bukken. Wel een buigen van 't hoofd vol eerbied. Maar bukken, zoo bukken, dat zij zelf ten slotte niets zijn, en uw God alles, neen, dat niet. Maar dan laat uw God niet af. Dan legt Hij u telkens het juk op den harten nek. Dan gant hij u geen respijt, en komt telkens weer met zijn reden u innerlijk overreden, tot ge in 't eind niets meer kunt tegen zeggen, maar het opgeeft, in 't stof valt, uw ik op het afjaar legt, en nu niet anders meer bedoelt, dan uw God groot te maken, en uw God te verheerlijken.

Dat is dan de groote, de principiele, de heel uw egoïstische schijnwereld overwerpende overreding. En wie zoo overred mag zijn, is bekeerd en zalig voor eeuwig. Maar dan komt daarbij nog telkens het overred worden in de kleine levensgeval. En zie nu eens om u heen, hoe telkens Gods lieve kinderen daarin nog struikelen. Bovendien,

onderzoek scherp uw eigen leven, of zij zelf niet evenzoo weer uitglijdt.

Dan geldt het een heerlijk iets, dat ge verlangd hadt, maar dat u ontging; dan geldt 't een eere die ge begeerd hadt in smaad onderdook; dan gold 't een strijd met uw broeder, of hij nummer één zou zijn, of gij; dan gold het een zware taak, waaraan ge u liefst onttrokken zoudt, of ook een u afgeveerd object, dat u te lief was, om 't op 't altaar te leggen.

En toch, na elke worsteling van dien aard voelt 't kind van God zich dan alleen weer zalig, als 't ten slotte zeggen mag: *«Heere, Gij hebt mij overred*, en nu heb ik mijn ik er onder gehouden. U zij de eere en de lof!

Dr. A. K.

Amsterdam, 27 Februari 1914.

Het tweede punt, dat op de Generale Synode ter sprake zal komen en dat evenzover met de studenten in de Theologie in nauw verband staat, raakt de vraag, of aan de Theologische school in het vervolg het recht zal worden toegekend om het Doctoraat in de Theologie te verleenen.

Ook dit vraagstuk is niet nieuw. Een dergelijk voorstel kwam reeds in 1908 en in 1911 ter Synodale tafel, en beide malen heeft de Synode op grond van praktische overwegingen besloten, op dit voorstel niet in te gaan. Gedachtig aan het bekende spreekwoord, dat de aanhouder wint, heeft de classis Groningen besloten dit voorstel ten derden male bij de Generale Synode aanhangig te maken, terwijl ook de classis Zwolle daarmede haar instemming heeft betuigd.

Wat nu de zaak zelve betreft, zij in de eerste plaats opgemerkt, dat van een sterken aandrang, die van de Kerken zelve zou zijn uitgegaan om aan haar Theologische school het jus promovendi te schenken, tot dusver geen sprake is geweest. Uitbreiding en versterking van het professoren-aantal aan de Theologische School, opdat het onderwijs daar een hooger peil mocht bereiken, was ongetwijfeld een wensch van vele Kerken, en deze wensch stond met het doel, waartoe de Theologische School opgericht werd, in zeer nauw verband. De groote overtuiging, die de Kerken getoond hebben, toen de uitbreiding van het professoren-aantal afstuitte op financiële bezwaren, heeft dan ook wel bewezen, hoe deze zaak leefde in het hart van het volk. Een Kerk, die een Theologische kweekschool voor de opleiding van haar a.s. predikanten in stand houdt, heeft te zeggen, dat deze school van behoorlijke leerkrachten voorzien wordt, anders zou de opleiding harer dienaars daardoor schade lijden en de Kerken zelve daarvan de dupen worden. Het was daarom volkomen juist gezien, dat de Synode van Zwolle besloot, dat zodra de financiële positie der schoolkas dit toeliet, tot uitbreiding van het getal der hoogleraren zou worden overgegaan. Dat de Theologische School, ook doordat enkele harer hoogleraren op zeer hoogen leeftijd waren gekomen, dringend versterking noodig had, werd door ieder erkend. Hier ging het dus om een rechtstreeks belang der Kerken zelve.

Geheel anders daarentegen staat het met het thans weer opgedoken voorstel, om aan de School het recht te verleenen den doctorstitel toe te kennen. In volen ernst te beweren, dat dit een wensch is, die uit den boezem der Kerken zelf is voortgekomen, zal wel niemand. Trouwens, de historie zelve getuigt van het tegendeel. Het waren de Hoogleraren der Theologische School, die voor de Synode van Amsterdam in 1908 bij Curatoren dit voorstel aanhangig hebben gemaakt, ten einde voor de studenten aan hun school den weg gemakkelijker te maken om den doctorgraad te verkrijgen, en Curatoren, die de Kerken benoemd hadden en die wel het best wisten, wat in den boezem der Kerken omging, hebben zich tegen dit voorstel verklaard. Op de Synode van Amsterdam werd dit voorstel dan ook alleen door één classis ingediend, nl. de classis Groningen, die daarbij gesteund werd door de Kerk van Hoorn. Volkomen terecht kon de Synode van Amsterdam deswege verklaren, dat «de urgentie dezer zaak in de Kerken niet leeft», en daarom dit voorstel van de hand wijzen. Gesteld toch, dat de Synode bevoegd en gerechtigd was om aan haar School het jus promovendi te verleenen — een vraag, die de Synode in het midden liet — dan zou toch zeker een dergelijk gewichtig besluit alleen dan mogen worden genomen, wanneer metterdaad bleek, dat de overgrote meerderheid der Kerken dit promotierecht voor hare school wenschelijk en noodzakelijk keurde. Ook op de volgende Synode, te Zwolle in 1911 gehouden, bleek hiervan echter niets. Wel was wederom door de Hoogleraren der Theologische School de zaak bij Curatoren aanhangig gemaakt, maar Curatoren oordeelden opnieuw, op dit voorstel niet te moeten ingaan. En hoewel de Hoogleraren toen dit voorstel bij de Synode zelve hebben ingediend, vond het bij de Kerken blijkbaar weinig steun, want alleen de particuliere Synode van Overijssel nam het over, terwijl de classis Koovorden voorwaardelijk haar adhaesie er aan betuigde.

Het is onder deze omstandigheden wel begrijpelijk, dat de beide bedoelde Synodes principieel op de vraag niet zijn ingegaan en zelfs elk debat op de Synode ontkroon heeft over de vraag, of de Kerken het recht hebben aan de Theologische School het jus promovendi toe te kennen. De Synode heeft eenvoudig beide malen zich er toe beperkt op dit voorstel niet in te gaan op gronden van practischen aard; te Amsterdam sprak de Synode uit, dat ze «om redenen van practischen aard de toekenning van het promotierecht niet gewenscht achtte», en te Zwolle, dat «aangezien de Synode niet besloten had tot de benoeming van een vijftien hoogleraar

over te gaan, zij daarom het voorstel van de particuliere Synode van Overijssel en de classis Koovorden en het verzoek van de Hoogleraren der Theologische School thans niet in behandeling kan nemen». In dit laatste besluit lag echter geen zins opgesloten, dat de Synode in het onthouden van een vijftien hoogleraar het eenigste beletsel zag, om aan het ingediende voorstel te voldoen. De Synode verklaarde alleen, dat dit feit op zich zelf reeds voldoende motief was om dit voorstel niet eens in behandeling te nemen. De zaak was toch deze, dat de voorstellers zelf uitdrukkelijk hadden uitgesproken, dat de Synode, na eerst de Theologische School weer op behoorlijk peil te hebben gebracht, door het aantal professoren tot vijf uit te breiden, haar het promotierecht zou schenken. Waar de Synode nu om financiële redenen oordeelde, dat de aanstelling van een vijftien hoogleraar onmogelijk was, volgde hieruit van zelf, dat ook het tweede voorstel niet voor behandeling vatbaar was. Over de vraag, of er behalve dit uitdrukkelijk genoemde motief niet nog andere redenen waren aan te voeren, waarom de Synode op de behandeling van dit voorstel niet is ingegaan, heeft ze zich niet uitgelaten. Dit ene motief was reeds zoo afdoende, dat heel de Synode zich daarmede verenigde, en daarom naast dit motief geen ander behoeft genoemd te worden. Had de Synode nog andere motieven willen aanvoeren, waarom ze dit voorstel voor behandeling vatbaar achtte, dan had ze er bij, ook op kunnen wijzen, dat deze zaak reeds op de voorgaande Synode afgehandeld was, gelijk dan ook in de Commissie, die in deze zaak de Synode van advies te dienen had, terecht werd opgemerkt. Het gaat toch niet aan, wanneer een Synode na ernstig en rijp beraad een voorstel verworpen heeft, dat dan precies hetzelfde voorstel op een volgende Synode weder wordt ingediend. Oudtijds gold dan ook de regel, dat de Kerken bij het inzenden van gravamina of voorstellen omtrent eenige zaak, vooraf hadden na te gaan, of een voorgaande Synode deze zaak reeds behandeld en afgedaan had, omdat het geen pas gaf, de Synode telkens met dezelfde voorstellen lastig te vallen. Natuurlijk kan men, wanneer men zich niet verenigen kan met een gevallen beslissing, een volgende Synode verzoeken op dit besluit terug te komen, maar dan dienen er ook zeer ernstige en gewichtige gronden te worden aangevoerd, waarom men de genomen beslissing onjuist acht; gronden, die de voorgaande Synode nog niet overwogen had. Houdt men zich niet aan dezen regel, dan zou men voor het gevaar komen te staan, dat alle Kerken, die voorstellen hadden ingediend, welke niet waren aangenomen, bij elke volgende Synode deze voorstellen weder aanhangig maakten; wat zeker niet gewenscht zou wezen.

Toch zouden we, nu de zaak opnieuw aan de orde is gesteld en zeker ook wel op de Synode gebracht zal worden, het in dit speciale geval niet raadzaam achten, dat de Synode alleen op dezen formeelen grond dit voorstel terzijde legde. Wel is het waar, dat nieuwe argumenten in deze zaak niet ter sprake zijn gebracht, want al wat voor het verlenen van 't promotierecht aan de Theologische School kon gezegd worden, is reeds in het eerste voorstel van de Hoogleraren, dat aan de leden der Synode te Amsterdam meegedeeld is, op uitnemende wijze uiteengezet. Had de Synode van Amsterdam dan ook een principiele beslissing genomen, dan kon de zaak als een iudicatu beschouwd worden, en zou het een kinderachtig spel zijn, op elke volgende Synode weer een voorstel van gelijke strekking in te dienen, in de hoop dat er dan wellicht een toevallige meerderheid zou gevonden worden, die aan dit voorstel een meer willig oor leende. De fout ligt echter hierin, dat de beide Synodes, die zich met dit onderwerp bezig hielden, zulk een principiele beslissing dusver vermeden hebben. En als dit nu wel te verklaren, omdat het nemen van zulk een principiele beslissing niet zoo gemakkelijk is en veel moeite en strijd kost, toch wrekt het zich altoos, wanneer men uit zekere gemakzucht zulk een principiele beslissing vermydt. Een beslissing in zulk een zaak genomen alleen op practische gronden, zoals dusver zijn aangevoerd, bevredigt ten slotte niemand en is oorzaak, dat straks weer opnieuw een actie op touw wordt gezet, waardoor ons kerkelijk leven dan weer wordt verontrust.

Het is daarom dat we van harte hopen, dat de Synode ditmaal den moed zal hebben, zich nu eens niet met practische overwegingen van de eigenlijke quaestie af te maken, maar het principiele vraagstuk flink onder de oogen zal zien. Daartoe is het echter noodig, dat de Kerken weten, waarom het gaat. Vandaar dat we op de zaak zelve in een volgend artikel terugkomen.

Onze zending te Solo.

Onze nog zeer jonge zendingspost te Solo, waar Dr. van Andel werkt, geniet de eer de bijzondere aandacht te trekken van de liberale pers in Indië, 't is alleen het woordeboek, te zien, hoe verschillend het oordeel der Indische wijzen uitvalt. In het koloniaal weekblad, orgaan der vereniging Oost en West werd onlangs uit de Oost-Indische mail een correspondentie opgenomen van Mataram, waarin deze, na eerst over onzen zendingsarbeid te Djocakarta en het daar bestaande hospitaal te hebben gesproken, aldus voortgaat:

Te Solo zal het natuurlijk van hetzelfde laken een pak zijn, en uit de omstandigheid, dat hier

in Djocja geen enkele Javaan er aanstoet in heeft gevonden, dat de zending zich in de oude vorstenaad kwam vestigen, veronderstellen we, dat het te Solo idem idem zal zijn.

De Javaan hier laat zich wel lijmen door koelwerkers, wanneer deze met rijkdaalder rammelen, maar bij hooge uitzondering door een zending-arts.

Als bewijs hiervoor voert Mataram aan, dat ook de resultaten van de kerstening van het Hospitaal te Djocakarta bedroevend gering zouden zijn gebleken, als de geneeskundige behandeling en verpleging er boven allen lof verheven.

En daarna gaat hij voort:

Indien de Javaan van overheidswege gedwongen werd om binnen te treden, ja, dan zou het wat anders zijn, doch nu niemand hem dwingt en hij bovendien ziet dat zijn prijais ook niets van de kerstening moeten hebben en er geen premies worden uitgedeeld, zoals door koelwerkers, nu trekt hij zich van die kerstening niemandaal aan.

De meer ontwikkelde Javaanen, die de zending wel degelijk doorzagen, richten voor alle zekerheid de Sarikat Islam op en daar stroomt nu de kleine man heen, zoodat we meenen niet een gerust hart de zending in de Vorstlanden te mogen zien werken, want resultaten krijgen ze toch niet.

Van bijzondere liefde voor de Zending getuigt dit schrijven zeker niet. Het optreden onzer Zending te Solo wordt alleen geld, omdat er toch geen resultaten van te wachten zijn. Vooral dat «met een gerust hart» teekent den geest, die in Indië wordt gevonden. Zoodra er gevaar bestond, dat de Zending eens veel vrucht op haar arbeid zou zien, zou de gerustheid des harten bij deze heeren blijkbaar weg zijn.

Zoo blijkt het dan ook het geval te wezen bij een medewerker van de *Locomotief*, die eveneens een artikel aan onze zending te Solo wijdt, maar tot heel andere resultaten komt.

Minister Pleyte heeft in zijn Kamerrede verkend, dat het godsdienstige element in de indische beweging ook was gevoed door het optreden van de zending in Solo, bijzonder door de houding der zending in verband met de stichting van een zendingshospitaal op soenansgronden tegen den wensch van den vorst. Er is in den loop van het debat ook van rechts, door Dr. Scheurer, gezegd, dat de zending met voorzichtigheid te werk moet gaan, en bijzonder heeft indruk gemaakt het door den Minister voorgelezen advies van Dr. Adriani, waarin met nadruk werd voorgehouden, dat het Mohammedanisme voor den inlander meer beteekent dan een godsdienstige overtuiging, dat het ook innig samenhangt met den geheelen volksaard, dat het hem, als overheerschte, hoop is en troost.

Het Kamerdebat kan dan ook wel deze algemeene overtuiging hebben geschonken, dat de zending in Mohammedaanse streken met groote gematigdheid te werk behoort te gaan. Maar vooral Solo moet dan als een zeer gevoelige plek in het zendingsgebied worden beschouwd. De ervaring heeft dat nu, toch afdoende geleerd. Wij hebben nu vernomen, dat Dr. H. A. van Andel, missionaris-predikant te Solo, het plan heeft voor de uitgifte van een maandblad, aan godsdienstige onderwerpen gewijd. Dat wordt dan uitnarend een christelijk propaganda-blaad. Dr. van Andel wil deze periodiek kosteloos verspreiden onder de voornamste prijais in de residentie Solo en heeft hiertoe aan eenige Europeesche bestuursambtenaren opgave gevraagd van de adressen van indische ambtenaren in hun afdeling en van kampongs, waar Javaanen wonen, die voor de ontvangst van het maandblad in aanmerking kunnen komen.

Behoudens dit beroep op de medewerking der bestuursambtenaren, ligt er in de bedoeling van Dr. van Andel niets ongeoorloofs. Hij is te Solo gekomen en toegelaten voor de verkondiging van zijn geloof, en uitdrukkelijke beperkingen zijn hem daarbij niet opgelegd. Maar wel is zulk optreden met een propaganda-blaad onder de prijais onvoorzichtig. Waar gebleken is, dat in het algemeen, de Mohammedanen in Solo de christelijke propaganda ongaarne ondergaan, dat daar het optreden der zending reeds aanleiding is geweest tot ontstemming en reactie, dan is thans de uitgifte van een christelijk maandblad onder Javaansche prijais en andere voornamste inlanders een bedenkelijke fout.

We ontleenen dit laatste uitknipsel aan de *Nieuwe Rotterdammer*, die zich altoos haast zulke min of meer alarmeerende berichten onder de oogen harer lezers te brengen.

Ook dit stuk teekent. Het optreden van Dr. van Andel heet nu reeds «onvoorzichtig», en hij heeft al een bedenkelijke fout begaan door een Christelijke blaadje uit te geven tot propaganda van de Christelijke religie.

Bepaald ongeoorloofd is dit nu nog wel niet, want «beperkende bepalingen» waren hem dusver niet opgelegd, maar... en ge ziet reeds de dreigende hand opgeheven die «straks de Zending aan banden zal leggen».

We hopen, dat Dr. van Andel zich door deze critiek niet van de wijs zal laten brengen, en rustig met zijn arbeid zal doorgaan.

De herrezenen uit den dood na Jezus sterven.

II.

Van meer belang is de tweede vraag, welke de heiligen geweest zijn, die bij gelegenheid van Christus' sterven zijn opgewekt. Ook hieromtrent geeft de Schrift echter geen nader bescheid. Vandaar dat men allerlei gissingen en vermoedens heeft opgeworpen, die soms te fantastischer waren naarmate de verbeelding hier vrijer spel had. Reeds bij de Kerkvaders en in sommige apocryphe Evangelien vindt men tal van namen genoemd van degenen die toen in het leven zouden weergekeerd zijn, maar zonder dat bij deze berichten van eenige betrouwbare historische traditie sprake kan wezen. Enkel menen, dat met deze heiligen bedoeld waren enkele patriarchen en profeten uit het Oude Testament; anderen zien er bepaald de bloedgetuigen of martelaren van het Oude Tes-

tament in, en meenen, dat deze opwekking de «eerste opstanding uit de dooden» is geweest, waartoe Johannes in de Openbaring hoofdstuk 20 : 4, 5 spreekt; terwijl nog weer anderen gelooven, dat met deze heiligen *alle* kinderen Gods uit het Oude Verbond van Adam af tot Christus dagen toe bedoeld zijn, welke laatste gevoelen weer saamhangt met de bekende Roomsche voorstelling, dat de heiligen van het Oude Testament in een voorportaal van de hel zouden geweest zijn, totdat Christus bij zijn hellevaart hen daaruit bevrijdde. De Schrift geeft echter voor deze vermoedens geen den minsten grond, en het laatste gevoelen wordt zelfs uitdrukkelijk door Gods Woord weersproken. Wanneer de Apostel Petrus op den Pinksterdag aan de Joden op grond van de profetie in Psalm 16 wil bewijzen, dat Christus uit de dooden is opgestaan, beroept hij er zich op, dat David, de dichter van dezen psalm, hier niet van zichzelf kan gesproken hebben, en als bewijs daarvoor laat hij er op volgen: «mannenbroeders het is mij geoorloofd vrijuit tot u te spreken van den patriarch David, dat hij beide gestorven en begraven is, en zijn graf is onder ons tot op dezen dag». Dit zeggen nu zou geen zin hebben gehad, wanneer David's graf bij Christus' sterven ontsloten was geworden en David tot de levendgemaakte heiligen had behoord, die toen uit hun graf waren verzezen. En indien David, wiens graf vlak bij Jeruzalem gelegen was, niet tot deze opgewekte heiligen behoord heeft, dan is het nog veel minder aan te nemen, dat die patriarchen, wier graven niet in de nabijheid van Jeruzalem gelegen waren, zoals Abraham, Isaak Jakob enz., toen wel opgewekt zijn geworden. Het verhaal bij Mattheus geeft toch zeer bepaald den indruk, dat hier gehandeld wordt over heiligen, die in de nabijheid van Jeruzalem begraven waren — immers daar vond de aardbeving plaats, die de graven opende — en dat deze heiligen in de dagen van Christus geleefd hadden, want ze waren blijkbaar bekend aan degenen, aan wie zij zich in Jeruzalem vertoonden. Of daarom de gissing eenigen grond heeft, dat onder deze heiligen geloovigen zoals, Zacharias, Simeon e.a., verstaan moeten worden die Christus persoonlijk gekend hadden, kan hier in 't midden worden gelaten. De Schrift laat zich daarover niet uit. Het enige wat vaststaat, is, dat niet alle geloovigen van het Oude Verbond toen opgewekt zijn, zoals ook de uitdrukking die Mattheus gebruikt: *vele heiligen*, uitwijst.

Niet minder moeilijk is de laatste vraag te beantwoorden, wat met deze heiligen geschied is, nadat zij te Jeruzalem zich vertoond hadden, omdat de Schrift ook daarover zwijgt. Het is natuurlijk mogelijk, dat hunne opstanding, evenals die van Lazarus e. a., die door Christus tijdens zijn omwandeling op aarde opgewekt zijn geworden, slechts een tijdelijk karakter heeft gedragen, en dat ze, na te Jeruzalem zich vertoond te hebben, weer naar hunne graven zijn teruggekeerd en opnieuw ontsloten zijn om de volle opstanding der dooden eerst met Christus wederkomst af te wachten. Maar waarschijnlijk is dit toch niet, en de meeste uitleggers, ook Calvijn, nemen daarom liever aan, dat deze heiligen zijn opgewekt met een onsterfelijk en verheerlijkt lichaam, evenals ook Christus zelf zulk een lichaam na zijn opstanding gekregen heeft. De Schrift zelf schijnt dit aan te duiden, door niet te zeggen, dat zij naar Jeruzalem gingen om daar de geloovigen *op te zoeken*, maar dat zij aan deze geloovigen te Jeruzalem «verschenen» zijn. Deze eigenaardige uitdrukking toch: «aan iemand verschijnen», wordt in de Schrift bijna altoos gebruikt voor iets wonderbaars. God de Heere «verschijnt», wanneer Hij in een zichtbare gestalte, zich op aarde openbaart; de engelen «verschijnen», wanneer ze in een menscheleke gedaante zich aan ons oog vertoonen: ook van Christus wordt na zijn opstanding gezegd, dat Hij aan Maria Magdalena «verschenen» is, en we spreken nog altoos van de «verschijningen» van Christus aan zijne discipelen, na zijn opstanding. Van Lazarus daarentegen wordt niet gezegd, dat hij aan Maria en Martha na zijn opwekking «verschenen» is, evenmin als van het dochterke van Jairus en den jongeling van Naïn. Deze gestorvenen, die opgewekt zijn geworden in hun sterfelijk lichaam en weergekeerd zijn tot het gewoone aardche leven, «verschijnen» niet. Maar wie uit deze aardche tot een hoogere levens-existentie is overgegaan, zoals Christus zelf na zijn opstanding, wordt gezegd te «verschijnen». En waar de Evangelist Mattheus dit eigenaardige woord «verschijnen» nu ook bij deze heiligen gebruikt, zoo ligt daarin ongetwijfeld een aanduiding, dat zij bij hun opwekking niet hun sterfelijk maar een verheerlijkt lichaam ontvangen hebben. Ook andere gronden zijn hiervoor aangevoerd, die zeker niet van gewicht ontbreekt zijn, zoals o. a., dat waar Christus in de opwekking deze heiligen ons toonen wil de heerlijke vrucht van zijn dood en opstanding, dit toch het best geschieden kon door hen op te wekken tot een ander en hooger leven dan van den sterflijken mensch. Waar nog bijkomt, dat, waar deze heiligen reeds lang ontslapen waren geweest en aanvankelijk de zaligheid hadden genoten, het voor hen heusch geen voorrecht, maar veeleer een zeer zware beproeving zou zijn geweest, wanneer ze waren weergekeerd in een zwak, sterfelijk en aan de zonde onderworpen lichaam, om, na korten tijd op aarde geleefd te hebben, opnieuw de smart van het sterven te moeten doormaken. Zeker doet ditzelfde bezwaar zich ten dele ook voor bij degenen, die Christus tijdens zijn leven op aarde heeft opgewekt en die later toch weer gestorven zijn, zoals bij Lazarus e. a., en we staan hier metterdaad voor een

raadse
moelijk
de doo
alleen
maar
den b
laatste
wordt
vrij va
nen w
beeld
vange
zonde
gekeer
om zij
nieuw
wil me
wel aa
der a
woon
rus
een ar
bij de
ook op
en bij
Lazaru
zij al
11 : 11
opgeva
een sl
want d
dood s
weest,
een
hoe be
licham
houden
het ste
opzicht
andere
terugke
onmog
mede i
dat de
gevalle
zeer s
dochter
lijden,
begrave
langer
heiligen
sprake
tijd gest
minsten
bij hen
ingetred
het woc
moet d
wekking
opgewek
deze he
in het z
lijken n
heilige e
hebben,
standing
Wat
de Sch
ze bij
lichaam
op aard
er voor
Henoch
zijn of
zalighe
leggers
den her
zijn bij
Verlosse
zouden
verlosten
Daarop
wanneer
van Chr
de hem
vankelij
staving
wezen, d
mensch
alleen
storvene
daarom
heiligen
opdat H
heid zie
voelen
ten van
gezagde
geheel t
dat ook
Thabor
of Davi
verheerl
Christus
Hiernu
bereikt
mogen
deze v
niet voeg
wanneer
opmerkt,
deze dit
heid, wat
Woord z